

PARLEM-NE

El CEC fa 125 anys

JOAN SOLÀ

Resulta que l'any 1876 es va fundar l'Associació Catalana d'Excursions Científiques, i dos anys més tard naixia l'Associació d'Excursions Catalana. Totes dues tenien el català com a llengua oficial i el reglament estava escrit en aquesta llengua, cosa excepcional en aquells anys. Pensin només en el colossal escàndol que va organitzar Àngel Guimerà obrint el curs acadèmic 1895-1896 de l'Ateneu Barcelonès amb un discurs en català. Escàndol o acte de valentia: més aviat va ser això segon, i per això es va fer una edició popular del discurs de vint mil exemplars. Doncs aquestes entitats, a més a més, tenien com un dels objectius l'estudi del país en tots els seus sentits, per mitjà de l'excursionisme. No ben bé en tots els sentits: la política i la religió en quedaven al marge. El senyor Ramon Arabia va escriure el 1878 un article, titulat *Nostre nom*, al *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana* per justificar per què l'entitat es deia així i no pas "Associació Catalana d'Excursions".

El 1891 es fonen totes dues en el nou Centre Excursionista de Catalunya, que enguany ha celebrat diversos actes culturals i esportius per recordar l'efemèride. Avui tenim molts llocs per passar l'estona i cultivar l'arqueologia, la història natural, l'art, la llengua o la literatura, però aleshores era diferent: aquests centres aglutinaven gent diversa que tenia interessos d'aquesta mena. Sempre, però, amb un gran esperit catalanista, amb la sensació que feien alguna cosa més que

Antoni Rubió i Lluch

passar l'estona o recollir quatre topònims en una excursió dominical. I és per això que van ser socis del CEC personalitats de la nostra lingüística com mossèn Alcover o Marià Aguiló o Pompeu Fabra o Joan Coromines.

El mateix any 1891 es produeix en el Centre un fet que avui recordem amb emoció: una colla d'intel·lectuals capdavanters hi fan un cicle de conferències (un "torn", diu el *Butlletí*) sobre llengua, literatura i art. Jaume Massó i Torrents, Joaquim Casas-Carbó i Pompeu Fabra hi expliquen la *Campanya lingüística de l'A-*

venç en quatre sessions: de tota manera, Fabra va al gra: hi explica dos temes tan enrevessats (fins i tot avui, però absolutament aleshores) com *Conjugació del verb català. Present de subjuntiu i infinitiu* i *Afixos pronominals i teoria de l'apòstrof*. Fixin-se: la teoria de l'apòstrof, una cosa que sembla tan simplement ortogràfica. Antoni Rubió i Lluch, que en aquells anys era el rei de la història de la literatura, hi fa dues conferències sobre aquesta matèria, i Ramon Arabia hi parla de l'art i de la llengua de Bèlgica.

Una altra anècdota. L'Associació Catalana d'Excursions Científiques va publicar l'any 1879 un *Album pintoresch-monumental de Catalunya*, "Aplech de vistas dels més notables monuments y paisatges d'aquesta terra acompanyades de descripcions y notícies històriques...", una mena de rèplica dels *Recuerdos y bellezas de España* de Piferrer. I van encomanar-ne el pròleg a Milà i Fontanals, un home que no creia gaire que el català servís per fer ciència o prosa científica. Doncs bé: diu Menéndez Pelayo que aquest pròleg és potser "la obra maestra de Milà en prosa catalana".

A part de posseir una seu que és una joia artística, darrerament restaurada, les publicacions del CEC són també modeliques. I estotja una gran quantitat de tresors històrics a la seva biblioteca, dirigida per Francesc Oliver, que és també un pou de coneixements i d'afectes per la terra i al qual agraeixo tot això que els he dit. Per molts anys.

ENIGMÍSTICA

Lletreant amb Myla Goldberg

MÀRIUS SERRA

Marius Serra@verbalia.com

Si a aquestes alçades encara no han fet la carta als reis anotin aquesta novel·la: *La estación de las letras* de Myla Goldberg (RBA). Una d'aquelles petites perles que deixen petja. Els verbívors trobaran episodis francament gratificants en aquesta actualització de les pràctiques ludolinguístiques dels cabalistes, però l'interès va més enllà dels quefers verbals. Protagonitza la novel·la la típica família jueva als Estats Units: un pare omnipresent amb un passat místic (Saul), una mare absent que oculta un secret (Miriam), un adolescent que pretén eixamplar els horitzons espirituals que li ofereix el judaisme (Aaron) i una preadolescent tímida que no destaca en res (Eliza). En poques pàgines l'autora aconsegueix situar-nos en un ambient morós que porta anys covant-se. Sabem tot el que ens convé saber de cadascun i assistim, expectants, als avenços que la vida els proporciona.

Un do ignot d'Eliza catalitzarà tota l'acció de la novel·la: la seva insòlita capacitat per relacionar amb exactitud el so de les paraules amb la seva grafia. En anglès, són freqüents els concursos escolars de lletreig (*spelling*), atesos els paranys ortogràfics que separen molts mots de so aparentment proper. De manera que quan Eliza guanya el campionat escolar i després comença a escalar posicions en els campionats regionals fins a arribar a la final nacional la vida familiar se sacseja. Les habilitats verbívores d'Eliza, per tant, actuen de detonant. Son germà, Aaron, descobreix els hare krishna, sa mare intensifica el seu vici secret i son pare retroba les llunyanes aspiracions juvenils d'arribar a capir els missatges d'Abraham Abu-l'Afiya, pare de la mítica càbala hebrea que es desenvolupà entre Provença, Catalunya i l'Aragó a primers del segle XIII.

Un paràgraf traduït en què la jove Eliza explica el procés que segueix cada cop que competeix en els concursos de lletreig ens ajuda a capir el to de la novel·la: "És difícil d'explicar. Tot comença dins del cap quan sento una veu que em diu la paraula. Després, la veu esdevé alguna cosa diferent, que no és ni aquella veu ni la meua. I quan això passa sé que és la veu de la paraula, que és la mateixa paraula la que em parla. Tota la resta és silenci. Encara que hi hagi altres sorolls jo no els sento; aquesta és una de les raons per tenir els ulls tancats, perquè, si no, és molt estrany veure coses al meu voltant i no sentir-les. Però la raó principal per tancar els ulls és que així puc veure la paraula dins del meu cap. Tan aviat com sento la veu de la paraula, les lletres comencen a ordenar-se per si mateixes. A vegades cal que passi una estona fins que es col·loquin correctament, però quan ho aconsegueixen deixen de moure's i jo sé que el lletreig està ben fet. De manera que em limito a dir el que estic veient, i això és tot". Els exemples perden intensitat en la versió castellana perquè el lletreig castellà ofereix menys dificultats que l'anglès, però tot i això la traducció d'Antoni Puiggròs funciona perfectament.

Campionat rere campionat, pare i filla compartiran el llarg camí de perfecció mística que la càbala atorga a les relacions amb el llenguatge. Però aquest trajecte avançarà en paral·lel a la descomposició familiar. *La estación de las letras* és una novel·la verbívora que conjuma el plaer del joc amb la combustió del foc.

ARA COM ARA

Rèquiem per a BTV

CARLES HAC MOR

Es diu, ho sembla, es veu –tot just cal mirar-la una mica– que BTV (Barcelona Televisió) la de Manuel Hueriga i, sobretot, la de moltíssima gent s'ha acabat o, més ben dit, es va esllanguint: encara –fins quan?– en perduren alguns programes i detalls de l'època esplendorosa.

I aquesta mort és molt de doldre, sí, i fins i tot podem llançar alguns renecs de maledicció contra aneu a saber què o qui. No cal afligir-se'n gaire però, perquè aquella BTV perdurà en forma de referent per a noves experiències de llibertat i, per tant, d'experimentació, de troballes, de gaudi, d'invenció, d'intel·ligència i de sensibilitat no gens mediocre.

I què hi ha passat, a BTV? Doncs que s'hi ha imposat l'ordre retrògrad, que un cop més s'ha demostrat que els espais de llibertat no poden durar gaire i que tanmateix contribueixen no només a una renovació, ans també a la creació de paradigmes d'actuació engrescadora. BTV era una televisió veritablement democràtica, o, si voleu, visionàriament postdemocràtica.

I no val la pena, en absolut, d'entrar en cap mena de detalls sobre les actuals supressions i canvis en la mane-

ra de fer, de programar, d'entendre la televisió com un mitjà enriquidor o embrutidor per a tothom. L'heterogeneïtat de BTV era exemplar.

Tot plegat fa pensar i, més que res, fa despensar i postpensar, fa anar més enllà dels interessos benpensants. Cal fer més negacions en comptes de tantes d'anàlisis. Res no és desitjable sinó el desig, i BTV el retransmetia, en directe, en diferit i amb pluralitat. Contra els postulats profilàctics, es tracta de suprimir el discurs articulat, de pensar no gens cartesianament, sense rigor mortis; es tracta d'aprendre a desraonar, tal com sona; i ni això: no es tractava de res, a BTV, llevat de fer bona televisió inventiva.

El desig no té mai res a veure amb la voluntat. Esperonat per les ganes de voler desitjar, un impuls és infame. Qualsevol ordre, al capdavant, tendeix al feixisme, més o menys disfressat. Artaud: aquells que són esperit de l'època són uns porcs. L'autoritarisme, la jerarquització i el personalisme ho empobreixen tot.

I com que la seu de BTV és la Via Laietana, que va ser la via Durruti: anarquia i una perspectiva cada dia. Llanceu pedres als fanals nihilistes en la foscor del seny. La televisió com a

defenestració del ciutadà a les àgores i antiàgores a fi d'adaptar-lo a la societat única? No. I aquest no d'aquella BTV, que comporta un gran sí, ressuscitarà, com a televisió i com a moltes altres coses.

Entre les distintes línies d'invenció no existeixen jerarquies; cadascuna d'aquestes línies crea la seva pròpia mobilitat, que interfereix sense parar en les altres. La televisió és un perill per a la televisió. Si no volem anar enllac, tots els camins ens hi portaran, però ens ho podem estalviar: l'enlloc som nosaltres mateixos. Cada individu és un canal de televisió.

Quina és la cosa més perniciosa de la televisió al servei de la mediocritat? El pedagogisme? El civisme prim? El racionalisme estret? L'higienisme? L'ansia d'eliminar contradiccions? L'oportunisme pseudosocialista i castellanitzant disfressat d'aspiracions petitburgeses? La voluntat de divulgació de la vulgaritat?

Demà, si tot continua en la direcció apuntada, el patetisme de BTV serà el de la putrefacció més extrema. El lema *punk* "el futur no existeix" ha esdevingut un dogma, i, per tant, és estèril. BTV apuntava al present tot passant pel futur i pel passat de la ciutat i de tot.